

แนวทางการบริหารจัดการสหกรณ์ที่สามารถชำระหนี้เงินกู้ให้แก่กองทุนปฏิรูปที่ดินเพื่อ
เกษตรกรกรรม ของ สหกรณ์ผู้เลี้ยงโคเนื้อในเขตปฏิรูปที่ดินนาขุนไกร จำกัด จังหวัดสุโขทัย

**The Management of Cooperative Which has the Potential Capability of Loan
Repayment to Agricultural Land Reform Fund : The Case Study of Beef Cattle 's
Farmers in Nakhun Krai Land Reform Area , Sukhothai Province**

สุกฤตา อนันตภักดิ์

สาขาการบัญชี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ผู้รับผิดชอบบทความ

SUKRITTA ANUNTABHUN

E-mail : sukritta2554@gmail.com

Faculty of Business Administration Program in Accounting

Ramkhamhaeng University

Corresponding Author

บทคัดย่อ

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “ แนวทางการบริหารจัดการสหกรณ์ที่สามารถชำระหนี้เงินกู้ให้แก่กองทุน
ปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรกรรม ของ สหกรณ์ผู้เลี้ยงโคเนื้อในเขตปฏิรูปที่ดินนาขุนไกร จำกัด จังหวัดสุโขทัย ”
ในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการสหกรณ์ที่สามารถชำระหนี้เงินกู้ให้แก่
กองทุนปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรกรรม ของ สหกรณ์ผู้เลี้ยงโคเนื้อในเขตปฏิรูปที่ดินนาขุนไกร จำกัด จังหวัด
สุโขทัย 2) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการของสหกรณ์ที่สามารถชำระหนี้ให้แก่กองทุนปฏิรูปที่ดิน
เพื่อเกษตรกรกรรมจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล แนวทางการบริหารจัดการสหกรณ์ และแนวทางการดำเนินงาน
ของสหกรณ์ผู้เลี้ยงโคเนื้อในเขตปฏิรูปที่ดินนาขุนไกร จำกัด เพื่อให้ทราบแนวทางการบริหารจัดการสหกรณ์
ที่สามารถชำระหนี้เงินกู้ให้แก่กองทุนปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรกรรม ของ สหกรณ์ผู้เลี้ยงโคเนื้อในเขตปฏิรูปที่ดิน
นาขุนไกร จำกัด จังหวัดสุโขทัย ประชากรในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์

ผู้เลี้ยงโคเนื้อในเขตปฏิรูปที่ดินนาขุนไกร จำกัด จำนวน 11 ราย (เฉพาะเจาะจง) ใช้เครื่องมือในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลโดยผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบบสอบถามแบ่งเป็น 4 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ชื่อ-นามสกุล, โทรศัพท์ และตำแหน่ง ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการสหกรณ์ของสหกรณ์ผู้เลี้ยงโคเนื้อในเขตปฏิรูปที่ดินนาขุนไกร จำกัด แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดการองค์กร ด้านการบริหารบุคลากร ด้านการจัดการเงินทุน และการบริหารด้านผลิตภัณฑ์ ส่วนที่ 3 แนวทางการดำเนินงานของสหกรณ์ผู้เลี้ยงโคเนื้อในเขตปฏิรูปที่ดินนาขุนไกร จำกัด และ ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ผลการศึกษาพบว่าประสิทธิภาพการทำงานและระดับการศึกษา มีผลต่อแนวทางการบริหารจัดการของสหกรณ์ที่สามารถชำระหนี้เงินกู้สหกรณ์มีแนวทางการดำเนินงานสหกรณ์โดยภาพรวมแบ่งเป็น 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการสร้างความมั่นคงให้กับสหกรณ์ ด้านการพัฒนาการบริหารงานสหกรณ์ ด้านการสร้างความรู้ใหม่ให้แก่ สมาชิก กรรมการ และเจ้าหน้าที่ ด้านการเลี้ยงโคเนื้อแบบรวมกลุ่ม ด้านการผลิตและตลาดโคเนื้อ ด้านลดต้นทุนและเพิ่มรายได้ให้แก่สมาชิก การวางแผนการชำระหนี้ของสหกรณ์ มีการวางแผนชำระหนี้ไว้วางหน้า จากการปล่อยเงินกู้และการชำระหนี้ของสมาชิกนั้นสหกรณ์มีการป้องกันปัญหาการผิดชำระตั้งแต่ขั้นตอนแรกจึงทำให้ตลอด 3 ปีที่ผ่านมาไม่มีการผิดชำระ รวมถึงการนำโคเนื้อเข้ามาขุน คำนวณระยะเวลาการเลี้ยงเพื่อให้ระยะเวลาการขายนั้นใกล้เคียงกับระยะเวลาการชำระหนี้ของสหกรณ์คืนแก่หน่วยงานที่ให้กู้ยืมเงิน กรรมการและสมาชิกของสหกรณ์ผู้เลี้ยงโคเนื้อในเขตปฏิรูปที่ดินนาขุนไกร จำกัด ให้ความสำคัญในเรื่องของการชำระหนี้ได้ตรงตามเวลา

ABSTRACT

Research on the study of the management of cooperative which has the potential capability of loan repayment to agricultural land reform fund: The Case Study of Beef Cattle's Farmers in Nakhon Krai Land Reform Area, Sukhothai Province Purpose of this study is 1)The purpose of this study is to study the cooperative management of loan repayment to agricultural land reform fund 2) To study guidelines for the management of cooperatives capable of paying debts to the Agricultural Land Reform Fund, classified by personal factors. Cooperative Management Guidelines And operational guidelines of beef cattle farmers cooperative in the Na Khun Krai Land Reform Area Co., Ltd. to know the guidelines for cooperative

management that can repay loans to the Agricultural Land Reform Fund.11 people were used in Purposive In-depth Interview. To obtain information, the researchers used formal interviews the research tool is a questionnaire survey The questionnaire is divided into 4 parts as follows: Part 1 General Information Part2 Operation guide of Beef Cattle's Farmers in Nakhon Krai Land Reform Area including organization management, personnel management, fund management, and product management Part3 Cooperation management and Operation guide of Beef Cattle's Farmers in Nakhon Krai Land Reform Area and Part 4 More suggestions

In conclusion, work and education Affect the management of cooperatives to be able to pay this loan and have the cooperative operation guidelines divided into 6 aspects, the stability of cooperatives, the development of cooperative administration, and new knowledge creation. For officials and related persons, Integrated beef cattle farming, Beef cattle production and market, Cost reduction and income increase, Cooperative debt settlement planning, debt settlement planning Including bringing beef cattle into fattening Calculate the maturity period so that the sales period is close to the repayment period of the cooperative to the lending agency. Directors and members of the Beef Cattle Farmers Cooperative in the Na Khun Krai Land Reform Area Limited attach great importance to timely debt repayment.

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองและมีไม่พอต่อการครองชีพ ด้วยเหตุการณ์ดังกล่าวจึงแก้ไขปัญหาโดยประกาศใช้พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 6 มีนาคม พ.ศ. 2518 เรียกโดยย่อว่า ส.ป.ก. โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินการเกี่ยวกับการปรับปรุง สิทธิถือครองที่ดิน การกระจายที่ดินทั้งในที่ดินของรัฐและที่ดินของเอกชนที่มีมากเกินความจำเป็นไปสู่เกษตรกรที่ไม่มีที่ดินทำกินพร้อมทั้งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน พัฒนาอาชีพ ปรับปรุง ส่งเสริมและสนับสนุนปัจจัยการผลิตที่จำเป็นต่าง ๆ และให้มีการจัดตั้งกองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เพื่อเป็นทุนหมุนเวียนและใช้จ่ายเพื่อการปฏิรูปที่ดินเพื่อให้เกษตรกรมีรายได้และพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น

กองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม โดยสำนักบริหารกองทุนมีภารกิจหลักในการสนับสนุนเงินเพื่อการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เช่น การสนับสนุนสินเชื่อ การสนับสนุนเงินทุนในการพัฒนาพื้นที่และโครงสร้างพื้นฐาน กองทุนการปฏิรูปที่ดินฯ ได้มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนเงินกู้ยืมให้แก่เกษตรกรที่จัดตั้ง

โดยการรวมกลุ่มของเกษตรกรเพื่อให้สามารถทำการเกษตรในพื้นที่ปฏิรูปที่ดินและใช้ที่ดินให้เกิดประโยชน์สูงสุดและเพื่อให้สหกรณ์ฯ สามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างต่อเนื่อง ในโครงการนี้จะศึกษาและติดตามแนวทางการบริหารจัดการของสหกรณ์ที่กู้ยืมเงินของสำนักบริหารกองทุนและสามารถชำระหนี้ได้ตรงตามสัญญาตั้งนั้น เพื่อให้การใช้จ่ายเงินกองทุนการปฏิรูปที่ดินฯ ในด้านการปล่อยเงินกู้ยืมมีกระบวนการเป็นไปอย่างราบรื่นนั้น จึงได้ทำการติดตามและศึกษาแนวทางการบริหารจัดการของสหกรณ์โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สหกรณ์อื่นนำกระบวนการไปปรับใช้เพื่อบริหารภายในได้ดีมากยิ่งขึ้นจึงต้องมีการติดตามศึกษาการดำเนินงานแนวทางการบริหารจัดการสหกรณ์ที่สามารถชำระหนี้เงินกู้ได้ เพื่อให้ทราบถึงการบริหารจัดการของสหกรณ์ รวมถึงได้ทราบแนวทางการชำระหนี้ อีกทั้งยังสามารถใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานด้านระบบการบริการจัดการของสหกรณ์ให้เกิดประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลอื่น ๆ อีกต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการสหกรณ์ที่สามารถชำระหนี้เงินกู้ให้แก่กองทุนปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ของ สหกรณ์ผู้เลี้ยงโคเนื้อในเขตปฏิรูปที่ดินนาขุนไกร จำกัด จังหวัดสุโขทัย
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการของสหกรณ์ที่สามารถชำระหนี้ให้แก่กองทุนปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล แนวทางการบริหารจัดการสหกรณ์ และแนวทางการดำเนินงานของสหกรณ์ผู้เลี้ยงโคเนื้อในเขตปฏิรูปที่ดินนาขุนไกร จำกัด

ขอบเขตของการศึกษา

ขอบเขตด้านเนื้อหา

- ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย (1) ปัจจัยส่วนบุคคล (2) แนวทางการบริหารจัดการสหกรณ์ และ (3) แนวทางการดำเนินงานของสหกรณ์ผู้เลี้ยงโคเนื้อในเขตปฏิรูปที่ดินนาขุนไกร จำกัด

ตัวแปรตาม คือ แนวทางการบริหารจัดการของสหกรณ์ที่สามารถชำระหนี้ให้แก่กองทุนปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

ขอบเขตด้านประชากร

คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ผู้เลี้ยงโคเนื้อในเขตปฏิรูปที่ดินนาขุนไกร จำกัด
จำนวน 11 ราย (เฉพาะเจาะจง)

ขอบเขตด้านระยะเวลา 3 เดือน (ธันวาคม 2563 - กุมภาพันธ์ 2564)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. มีข้อมูลไว้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อเป็นแบบอย่างให้แก่สหกรณ์ที่อื่น ๆ ต่อไป
2. ได้ทราบถึงแนวทางการบริหารจัดการสหกรณ์ที่สามารถชำระหนี้เงินกู้ให้แก่กองทุนปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ของ สหกรณ์ผู้เลี้ยงโคเนื้อในเขตปฏิรูปที่ดินนาขุนไกร จำกัด จังหวัดสุโขทัย

บททวนวรรณกรรม

(กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2550) สหกรณ์ น.องค์กรทางเศรษฐกิจและสังคมที่สมาชิกร่วมกันจัดตั้งขึ้นด้วยการลงหุ้นร่วมกัน จัดการร่วมกันในการผลิต การจำหน่ายสินค้า หรือบริการตามความต้องการหรือผลประโยชน์อย่างเดียวกันของบรรดาสมาชิก สมาชิกแต่ละคนมีสิทธิออกเสียง ได้หนึ่งเสียงในการบริหารสหกรณ์ โดยไม่ขึ้นกับจำนวนหุ้นที่ถืออยู่ เช่น สหกรณ์ออมทรัพย์ สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์โคนม, (กฏ) คณะบุคคลซึ่งร่วมกันดำเนินกิจการ เพื่อประโยชน์ในทางเศรษฐกิจและสังคม โดยช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และได้จดทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์

ประยงค์ สายประเสริฐ (2535 อ้างถึงใน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชลลดา ชโลมกลาง 2553 : 13) การบริหารสหกรณ์คือทิศทางของการบริหาร ประกอบด้วย การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ประจำวันการควบคุมดูแลผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชา ในการปฏิบัติงานต่าง ๆ ให้เป็นไปตามแผนงานและโครงการและรวมถึงการปฏิบัติงานต่าง ๆ ดังนี้

1. ระบุถึงลักษณะงาน และกำหนดแผนในการทำงาน
2. มอบหมายงานเฉพาะอย่างให้แต่ละบุคคลรับไปปฏิบัติ
3. ออกคำสั่ง ให้คำแนะนำและข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับงาน
4. กำหนดมาตรฐานของงานและจุดที่จะควบคุม
5. ความสัมพันธ์ระหว่างแผนงานต่าง ๆ
6. รักษาการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน
7. พัฒนาผู้นำที่จะทำหน้าที่กำกับและควบคุมงาน

ทิศทางของการบริหารที่ประสบความสำเร็จ

1. กำหนดแผนงานโครงการ วัตถุประสงค์ และนโยบายที่ดีขององค์การ
2. ดำรงโครงสร้างขององค์การที่ดีไว้ เสริมด้วยการมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ
3. มีพนักงานที่มีคุณธรรมสูง

จากการศึกษาข้างต้นผู้ศึกษาพอสรุปแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการสหกรณ์การเกษตรได้ว่า การบริหารจัดการสหกรณ์การเกษตร คือ การบริหารจัดการทรัพยากรทางการบริหารสหกรณ์การเกษตร ประกอบด้วย การจัดการสหกรณ์ให้มีประสิทธิภาพ สมาชิกในองค์กรสามารถดำเนินกิจการตามแผนงานได้ บรรลุเป้าหมายที่วางไว้เพื่อให้มีความผิดพลาดน้อยที่สุด การบริหารบุคคลากรให้สมาชิกในสหกรณ์มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและรับผิดชอบต่อน้ำที่อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการเงินทุนมีการวางแผนและบริหาร เพื่อให้มีผลกำไรและวางแผนการใช้จ่ายเงินให้เกิดประโยชน์แก่สหกรณ์ และการบริหารผลิตภัณฑ์ ให้มีมาตรฐาน เพียงพอต่อความต้องการของลูกค้ามีการพัฒนา เพื่อเพิ่มมูลค่าให้แก่ผลิตภัณฑ์ การบริหาร ทั้ง 4 ด้านนี้เพื่อการบริหารธุรกิจของสหกรณ์ด้านใดด้านหนึ่งให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่สหกรณ์ตั้งเป้าหมายไว้

ทฤษฎีเกี่ยวกับระบบการจัดการสหกรณ์

แนวคิดเกี่ยวกับหลักการสหกรณ์การเกษตรสหกรณ์ คือ ธุรกิจรูปหนึ่งที่มีการประกอบธุรกิจเช่นเดียวกับ ธุรกิจอื่น ๆ โดยใช้ปัจจัย 4 คือ คน เงิน ทรัพยากร และการจัดการ เกิดขึ้นจากการรวมคนและรวมทุนด้วยความสมัครใจ เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินธุรกิจที่แน่นอน เพื่อช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการจดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมาย โดยมีฐานะเป็นนิติบุคคล สมาชิกทุกคน มีสิทธิเสมอภาคเท่าเทียมกัน มีกฎหมายสหกรณ์และข้อบังคับสหกรณ์เป็นแนวทางในการดำเนินธุรกิจโดยในปี พ.ศ. 2509 องค์การสัมพันธภาพสหกรณ์ระหว่างประเทศได้มีการประชุมปรึกษากัน ณ กรุงเวียนนา ประเทศ ออสเตรียเพื่อแก้ไขปรับปรุงระเบียบปฏิบัติของสหกรณ์ และได้ลงมติกำหนดเป็นหลักการสหกรณ์ 6 ประการให้ สหกรณ์ทุกประเทศถือใช้โดยทั่วไป ประกอบด้วย 1) การเป็นสมาชิกด้วยความสมัครใจและไม่กีดกันการเข้าเป็น สมาชิก 2) การควบคุมตามหลักประชาธิปไตย และการดำเนินกิจการเป็นอิสระ 3) การจำกัดอัตราเงินปันผลตามหุ้น 4) การจัดสรรรายได้สุทธิ (กำไร) เพื่อผลประโยชน์ส่วนรวมและความเป็นธรรมในหมู่สมาชิก 5) การส่งเสริม การศึกษาอบรมทางสหกรณ์ และ 6) การร่วมมือระหว่างสหกรณ์ทั้งปวง

ข้อมูลสหกรณ์สหกรณ์ผู้เลี้ยงโคเนื้อ ในเขตปฏิรูปที่ดินนาขุนไกร จำกัด (สุกฤตา,สัมภาษณ์เชิงลึก2563)

เริ่มก่อตั้งขึ้นจากปัญหาของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคในพื้นที่ตำบลนาขุนไกร และตำบลราวต้นจันทร์ อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย โดยมีแนวคิดที่จะเปลี่ยนแปลงอาชีพทางการเกษตรและเพื่อสร้างทางเลือกใหม่ให้แก่เกษตรกร โดยเห็นว่าสภาพพื้นที่ ของเกษตรกรส่วนใหญ่ ใช้เป็นพื้นที่ในการปลูกข้าว มันสำปะหลัง อ้อย หรือพืชไร่อื่น ๆ ซึ่งในบางพื้นที่มีความแห้งแล้ง และอยู่นอกเขตชลประทาน ปริมาณน้ำไม่เพียงพอต่อความต้องการของพืชที่จะทำให้อาศัยผลผลิตได้ไม่เต็มที่ ดังนั้นจึงควรอย่างยิ่งที่จะให้มีการส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมกว่า โดยเฉพาะอาชีพทางด้านปศุสัตว์ เพราะการผลิตปัจจัยด้านพืชอาหารสัตว์มีความต้องการน้ำในปริมาณที่ น้อยกว่าการผลิตพืชชนิดอื่นและในขณะเดียวกันเกษตรกรส่วนใหญ่ก็ทำการเลี้ยงสัตว์ควบคู่กับการปลูกพืชไป ด้วย โดยเฉพาะการเลี้ยงโคเนื้ออยู่แล้ว

การปรับเปลี่ยนพื้นที่ไม่เหมาะสมสำหรับการปลูกข้าวไปเลี้ยงโคเนื้อและการปลูกพืชอาหารสัตว์เป็นทางเลือกหนึ่งสำหรับเกษตรกรให้สามารถสร้างอาชีพ สร้างรายได้ ยกระดับฐานะความเป็นอยู่ให้กับเกษตรกร ประกอบกับการเลี้ยงโคมีประโยชน์ต่อการพัฒนาที่ดินของเกษตรกร โดยนำมูลโคมาปรับปรุงคุณภาพของดิน เพิ่มความอุดมสมบูรณ์ และเกษตรกรสามารถนำมูลโคมาทำแก๊สชีวภาพ สำหรับไว้ใช้หุงต้มในครัวเรือนของเกษตรกรเอง ซึ่งเป็นการลดค่าใช้จ่ายในครอบครัวได้เป็นอย่างดี

สภาพภูมิประเทศของตำบลนาขุนไกร และตำบลราดต้นจันทน์ อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัยมีทุ่งนาและทุ่งกว้างตามชายป่า ทำให้มีหญ้าสำหรับเลี้ยงโคเป็นจำนวนมาก รวมถึงฟางข้าวที่เกิดจากการปลูกข้าว ปกติชาวบ้านจะปล่อยให้เน่าเปื่อยหรือเผาทิ้งทำให้เกิดมลภาวะ และปัญหาหมอกควัน หากได้รับการสนับสนุนเลี้ยงโคก็จะสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ รวมถึง มีอาหารสำหรับเลี้ยงโคอย่างเพียงพอ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการสหกรณ์ที่สามารถชำระหนี้เงินกู้ให้แก่กองทุนปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกร ของ สหกรณ์ผู้เลี้ยงโคเนื้อในเขตปฏิรูปที่ดินนาขุนไกร จำกัด จังหวัดสุโขทัย ใช้รูปแบบการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ

1. ประชากร

ประชากรในการศึกษาวิจัยครั้งนี้คณะทำงานในสหกรณ์ผู้เลี้ยงโคเนื้อในเขตปฏิรูปที่ดินนาขุนไกร จำกัด จังหวัดสุโขทัย ซึ่งประกอบด้วย ประธานกรรมการ รองประธานกรรมการ เลขานุการ เภรัญญิกและกรรมการจำนวน 11 ราย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างมาจากการศึกษาทฤษฎี แนวความคิด เอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสอบถาม คณะกรรมการดำเนินการ และฝ่ายจัดการระดับบริหารของสหกรณ์ซึ่งมีทั้งคำถามปลายเปิดและคำถามปลายปิด

แบบสอบถาม แบ่งเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ชื่อ-นามสกุล, โทรศัพท์และตำแหน่ง

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการสหกรณ์ของสหกรณ์ผู้เลี้ยงโคเนื้อในเขตปฏิรูปที่ดินนาขุนไกร จำกัด แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่

1. ด้านการจัดการองค์กร
2. ด้านการบริหารบุคลากร
3. ด้านการจัดการเงินทุน

4. การบริหารด้านผลิตภัณฑ์

ส่วนที่ 3 แนวทางการดำเนินงานของสหกรณ์ผู้เลี้ยงโคเนื้อในเขตปฏิรูปที่ดินนาขุนไกร จำกัด แบ่งออกเป็น 10 ข้อ

ส่วนที่ 4 แนวทางการบริหารจัดการของสหกรณ์ที่สามารถชำระหนี้ได้

3. การสร้างแบบตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

แบบสอบถามฉบับนี้ มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

3.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

3.2 สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมเรื่องที่จะศึกษา และนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจ

3.3 ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยขอความอนุเคราะห์ให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการศึกษางานวิจัย ประกอบด้วย ดร. นิเวศ ธรรมะ ,ดร.วัชรพงษ์ ตันทรัพย์ และ ดร.อาภาพรรณ พัฒนพันธุ์ พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและเสนอแนะ เพื่อปรับปรุงให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น หลังจากนั้นนำผลการพิจารณาไปทำการวิเคราะห์หาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Item Object Congruence Index-IOC) ถ้าได้ค่า IOC มากกว่า 0.50 หมายถึงข้อคำถามทุกข้อครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการวัดและสามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลได้จากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านพบว่า ค่า IOC สูงสุดเท่ากับ 1 และ ค่า IOC ต่ำ สุดเท่ากับ 0.66 ซึ่งค่า IOC ของข้อคำถามทุกข้อมีค่ามากกว่า 0.50 แสดงว่าข้อคำถามทุกข้อครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการวัด

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษาข้อมูลเชิงลึก

4.1 การกำหนดประเด็นคำถามเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) โดยผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกหรือสัมภาษณ์และมีจุดสนใจเฉพาะ เป็นการสัมภาษณ์เจาะจงในเรื่องที่เป็นจุดสนใจของผู้วิจัย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการสหกรณ์ และแนวทางการดำเนินงานของสหกรณ์ผู้เลี้ยงโคเนื้อในเขตปฏิรูปที่ดินนาขุนไกร จำกัด (วันที่ 24-25 ธันวาคม 2563 , สหกรณ์ผู้เลี้ยงโคเนื้อในเขตปฏิรูปที่ดินนาขุนไกร จำกัด)

4.2 ใช้การจดบันทึก และการบันทึกเสียงของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

สรุปผลและอภิปรายผล

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารจัดการสหกรณ์ที่สามารถชำระหนี้เงินกู้ให้แก่กองทุนปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ของ สหกรณ์ผู้เลี้ยงโคเนื้อในเขตปฏิรูปที่ดินนาขุนไกร จำกัด จังหวัดสุโขทัย ” ในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการสหกรณ์ที่สามารถชำระหนี้เงินกู้ให้แก่กองทุนปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ของ สหกรณ์ผู้เลี้ยงโคเนื้อในเขตปฏิรูปที่ดินนาขุนไกร จำกัด จังหวัดสุโขทัย 2) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการของสหกรณ์ที่สามารถชำระหนี้ให้แก่กองทุนปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล แนวทางการบริหารจัดการสหกรณ์ และแนวทางการดำเนินงานของสหกรณ์ผู้เลี้ยงโคเนื้อในเขตปฏิรูปที่ดินนาขุนไกร จำกัด เพื่อให้ทราบแนวทางการบริหารจัดการสหกรณ์ที่สามารถชำระหนี้เงินกู้ให้แก่กองทุนปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ของ สหกรณ์ผู้เลี้ยงโคเนื้อในเขตปฏิรูปที่ดินนาขุนไกร จำกัด จังหวัดสุโขทัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ผู้เลี้ยงโคเนื้อในเขตปฏิรูปที่ดินนาขุนไกร จำกัด จำนวน 11 ราย (เฉพาะเจาะจง) การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยอาศัยการค้นคว้าข้อมูล ดังนี้

(1) ทบทวนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ สหกรณ์ผู้เลี้ยงโคเนื้อในเขตปฏิรูปที่ดินนาขุนไกร จำกัด จังหวัดสุโขทัยและการบริหารจัดการสหกรณ์แนวทางการดำเนินงานของสหกรณ์

(2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ซึ่งจากการตั้งคำถามเพื่อหาคำตอบว่าแนวทางการบริหารจัดการสหกรณ์ที่สามารถชำระหนี้เงินกู้ให้แก่กองทุนปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ของ สหกรณ์ผู้เลี้ยงโคเนื้อในเขตปฏิรูปที่ดินนาขุนไกร จำกัด จังหวัดสุโขทัย ผู้วิจัยสามารถสรุปแนวทางการบริหารจัดการสหกรณ์ที่สามารถชำระหนี้เงินกู้ให้แก่กองทุนปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ของ สหกรณ์ผู้เลี้ยงโคเนื้อในเขตปฏิรูปที่ดินนาขุนไกร จำกัด จังหวัดสุโขทัย ได้ดังนี้

ประสบการณ์การทำงานและระดับการศึกษา มีผลต่อแนวทางการบริหารจัดการของสหกรณ์ที่สามารถชำระหนี้เงินกู้

ด้านข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการสหกรณ์ของสหกรณ์ผู้เลี้ยงโคเนื้อในเขตปฏิรูปที่ดินนาขุนไกร จำกัด ผู้วิจัยวิเคราะห์ผลจากการสัมภาษณ์โดยแยกเป็นประเด็นด้านต่างๆ ได้ ดังนี้

1.1 ด้านการจัดการองค์กรกรอบแนวทางการดำเนินงานสหกรณ์โดยภาพรวมแบ่งเป็น 6 ด้าน

1.1.1 ด้านการสร้างความมั่นคงให้กับสหกรณ์ เพิ่มมูลค่าหุ้นให้แก่สมาชิก

1.1.2 ด้านการพัฒนาการบริหารงานสหกรณ์ มีอุปกรณ์ที่เพียงพอในการทำงานและจัดหาแหล่งเงินทุน สิ้นเชื่อให้แก่สมาชิก

1.1.3 ด้านการสร้างความรู้ใหม่ให้แก่ สมาชิก กรรมการ และเจ้าหน้าที่โดยการส่งสมาชิก กรรมการ และเจ้าหน้าที่ ไปอบรมกับองค์กรต่างๆ เพื่อเพิ่มความรู้ ความสามารถ ในการบริหารงานและการทำงาน นำความรู้ที่ได้รับมาประยุกต์ใช้ในองค์กร และได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์พร้อมทั้งความรู้การบริหารการเลี้ยงโคขุนกับสหกรณ์อื่น

1.1.4 ด้านการเลี้ยงโคเนื้อแบบรวมกลุ่ม สร้างองค์ความรู้ใหม่ๆและความชำนาญในการเลี้ยงดูแลรักษามาตรฐานการเลี้ยงโคขุน

1.1.5 ด้านการผลิตและตลาดโคเนื้อ วางแผนการผลิตลูกโคให้ตรงกับความต้องการของตลาด และสร้างเครือข่ายทั้งด้านการผลิตและตลาดโคเนื้อ

1.1.6 ด้านลดต้นทุนและเพิ่มรายได้ให้แก่สมาชิก ด้านการลดต้นทุนสอนวิธีการผสมอาหารให้กับโคเพื่อลดค่าอาหารลงแต่ยังคงคุณภาพและโปรตีนเท่าเดิม และด้านการเพิ่มรายได้ให้แก่สมาชิกโดยการสร้างอาชีพอื่นระหว่างรอการขายโคเนื้อ ได้แก่ การทำนา , การทำไม้กวาดดอกหญ้า , การปลูกมันสำปะหลัง , การปลูกพืชอาหารสัตว์, ขยายมูลโคและสวนมะนาวและผลไม้

1.2 ด้านการบริหารบุคลากร

1.2.1 ด้านคณะกรรมการสหกรณ์ มีการกำหนดหน้าที่ตามตำแหน่งที่สมาชิกได้รับมอบหมาย แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนบริหาร คือ ประธาน รองประธาน เภรัญญิก คณะกรรมการ และเลขา ส่วนปฏิบัติการ คือ ผู้จัดการ ฝ่ายการตลาด ฝ่ายบัญชี ฝ่ายจัดซื้อ (ผู้มีประสบการณ์ในการดูโคว่าตรงกับความต้องการของลูกค้าหรือไม่) ฝ่ายฟาร์ม (ดูแล , ผลิตยาโค , ผสมเทียม , พัฒนาสายพันธุ์) เนื่องจากสหกรณ์ยังเป็นสหกรณ์น้องใหม่จึงทำให้จำนวนเจ้าหน้าที่มีเพียงพอต่องานภายในของสหกรณ์

1.2.2 ด้านสมาชิกของสหกรณ์ เกณฑ์ในการรับสมาชิกของสหกรณ์ประกอบด้วยคุณสมบัติ ดังนี้

1) เป็นเกษตรกรในพื้นที่ตำบลราวต้นจันทร์และตำบลนาขุนไกร อำเภอสรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย

2) มีพื้นที่ปลูกแปลงหญ้า และแหล่งน้ำ

3) เลี้ยงโค มีความต้องการอยากเลี้ยงโค

4) ชำระค่าหุ้นแรกเข้า จำนวน 300 หุ้น ราคาหุ้นละ 10 บาท (3,000บาท)

สิทธิประโยชน์ของสมาชิกที่ได้รับ

1) ได้รับความรู้เนื่องจากสหกรณ์มีการจัดอบรมให้ความรู้ในด้านต่างๆ (อย่างน้อยปีละ 3 ครั้ง) จัดการอบรมขึ้นโดย สหกรณ์ผู้เลี้ยงโคเนื้อในเขตปฏิรูปที่ดินนาขุนไกร ตำบลนาขุนไกร อำเภอสรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย , สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดสุโขทัย (ส.ป.ก.สุโขทัย) , สำนักงานปศุสัตว์เขต 6 , กรมส่งเสริมเกษตรและสหกรณ์

2) ประสบการณ์ในการร่วมมือกันเลี้ยงโคขุนคอกกลางจริงเพื่อวางแผนและแก้ไขปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น

3) สอนคำนวณการลดต้นทุนในการผลิตอาหารที่ใช้เลี้ยงโค

4) สามารถกู้เงินเพื่อนำไปใช้ในการประกอบอาชีพเลี้ยงโคเนื้อ

1.3 ด้านการจัดการเงินทุน

เงินทุนที่ได้มานำไปจัดสรรในด้านโครงสร้างพื้นฐาน โรงเรือน 2 โรงขนาด 12*40 เมตร, อาคารสำนักงาน 1 หลัง 8*20 เมตร, ชื่อโคแม่พันธุ์และโคกลางน้ำ, ชื่ออาหารให้เพียงพอนในแต่ละรอบเลี้ยง รายได้ของสหกรณ์มีรายได้จากการ ขายโคขุน ขายชีโค ขายหญ้าเนเปียและดอกเบี๋ยรับจากเงินให้กู้ ค่าใช้จ่ายของสหกรณ์ ชื่อ โคกลางน้ำ ดอกเบี๋ยจ่ายเงินกู้ อาหารของโคขุน (อาหารข้น, มัน, ยีสต์, ฟาง) ต้องวางแผนเป็นรอบเพราะเลี้ยงโครอบหนึ่งประมาณ 4 เดือน (เลี้ยงโค 3 งวดต่อปี)

เมื่อพูดถึงประเด็นรายได้และค่าใช้จ่ายโดยผู้ทวิวิจัยได้ขอกล่าวถึงประโยคของคุณประจักษ์ ที่ว่า “ 1 ถึง 3 ปี เราเลี้ยงวัว ปีที่ 4 เป็นต้นไปวัวเลี้ยงเรา ”

การให้อาหารของโคขุนในคอกกลางของแต่ละวัน (ฟาง/อาหารข้น/มันหมักยีสต์) มีคนคอยจดบันทึกจำนวนและปริมาณอาหารเนื่องจากจะได้ตรวจเช็คและคำนวณปริมาณอาหารให้เพียงพอต่อรอบการเลี้ยงได้ โดยสหกรณ์การสอนหม้ออาหารเพื่อปรับลดต้นทุนอาหารที่ใช้โค อาหารแบบเดิม ได้แก่ อาหารข้น 100 % + ฟาง ราคา 88.8 บาท อาหารแบบลดต้นทุน ได้แก่ อาหารข้น + มันหมักยีสต์ + ฟาง ราคา 30.39 บาท ลดต้นทุนได้จากการใช้อาหารแบบเดิม 57.9 บาท / 1 ตัว / 1 วัน

ด้านการวางแผนการชำระหนี้ของสหกรณ์ มีการวางแผนชำระหนี้ไว้ล่วงหน้า โดยแจ้งสมาชิกให้ทราบกำหนดระยะเวลาของการชำระหนี้ เพื่อให้สมาชิกช่วยกันหารายได้ให้เพียงพอต่อการชำระหนี้ ผู้จัดการจะมีการวางแผนตั้งแต่การนำโคเนื้อเข้ามาขุน กำหนดระยะเวลาการเลี้ยงเพื่อให้ระยะเวลาการขายนั้นใกล้เคียงกับระยะเวลาการชำระหนี้ของสหกรณ์คืนแก่หน่วยงานที่ให้กู้ยืมเงิน

ส่วนด้านคนทำบัญชีและคนดูแลเงินในสหกรณ์เป็นคนละคนกัน โดยการถือเงินสดในมือนั้นให้ถือไม่เกิน 20,000 บาท จัดเก็บเอกสารและหลักฐานทางบัญชีมีผู้ตรวจสอบอยู่เสมออย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง มีการนำข้อมูลในด้านบัญชีไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนการผลิต, การลดต้นทุน, การเพิ่มเงินทุนและการขยายกิจการ

สหกรณ์มีมีผลกำไรทุกปี เมื่อเทียบจากปีที่แล้วเติบโตขึ้น แยกข้อมูลเป็นรายปี ดังนี้ ผลกำไร ปีที่ 1 คือ 9,204.28 บาท , ปีที่ 2 คือ 33,790.07 บาท (กำไรเพิ่มขึ้นจากปีแรก 3.68 เท่า), ปีที่ 3 คือ 72,805.61 บาท (กำไรเพิ่มขึ้นจากปีที่สอง 2.16 เท่า)

1.4 ด้านผลิตภัณฑ์

สหกรณ์มีผลิตภัณฑ์ ได้แก่ โคขุน มูลโค หญ้าเนเปีย และเงินกู้

การเลี้ยงโคขุนแต่ละรอบสำรวจตลาดก่อนจึงจะเลี้ยงโค ทางสหกรณ์เลี้ยงโคเนื้อสายพันธุ์ยุโรปเป็นหลักเพราะสามารถส่งขายได้หลายแห่ง (ในปัจจุบันโคเนื้อเป็นที่ต้องการในประเทศไทย) โดยมีการ

ทำสัญญา MOU ได้แก่ 1. สหกรณ์ผู้เลี้ยงโคขุนในเขตปฏิรูปที่ดินปางศิลาทอง 2. เขมป็นครฟาร์ม 3. พ่อค้าตลาดโค 4. บริษัท แม็กบิฟ และ 5. บริษัท ปริเมียมบิฟ เมื่อพูดถึงประเด็นการเลี้ยงโคขุนโดยผู้ทำวิจัยได้ขอกล่าวถึงประโยชน์ของคุณประจักษ์ที่ว่า “ การเลี้ยงโคขุนเป็นอาชีพรอง ที่มีรายได้เป็นรายได้หลัก ”

การให้เงินกู้ จำนวนจากเงินทุนที่ได้มาเพื่อทำการปล่อยเงินกู้ให้แก่สมาชิกว่ามีจำนวนเท่าไรและสมาชิกที่มีความต้องการจะกู้เงินมีจำนวนกี่ราย การปล่อยเงินกู้ของสหกรณ์มีการปล่อยปีละ 1 ครั้งเท่านั้น เมื่อได้จำนวนเงินและจำนวนสมาชิกแน่ชัดแล้วคณะกรรมการจะพิจารณารายบุคคลและทำข้อตกลงและให้สมาชิกแจ้งความต้องการว่าจะนำเงินไปใช้ส่วนไหน เขียนสัญญาและให้สมาชิกหาคนค้ำมาด้วย 2 คน ก่อนจะให้เงินกู้กรรมการจะแจ้งกำหนดวันชำระเงินกู้คืนพร้อมทั้งแนวทางการติดตามหนี้ โดยการให้การให้ยืมเงินกู้รายคนจะไม่เกิน 50,000 บาท สมาชิกจะโดนหักเงิน 10 % ของยอดเงินกู้ เพื่อนำยอดเงินที่โดนหักนั้นซื้อหุ้นของสมาชิกเพิ่มตามจำนวน

การชำระหนี้มีการเปิดให้ชำระแก่ปีละ 1 ครั้งเช่นเดียวกับการปล่อยกู้เงินการชำระหนี้ต้องชำระเงินต้นพร้อมดอกเบี้ย หากสมาชิกไม่ชำระหนี้ทางกรรมการจะให้ผู้ค้ำไปเดือนก่อน 1 ครั้ง และเมื่อสมาชิกไม่ชำระอีกทางกรรมการก็จะให้สมาชิกนำโคขุนของสมาชิกไปขายเพื่อนำเงินมาชำระหนี้สหกรณ์(มีการแจ้งในขั้นตอนเซ็นสัญญากู้เงินแล้ว)

เนื่องจากการปล่อยเงินกู้และการชำระหนี้ของสมาชิกนั้นสหกรณ์มีการป้องกันปัญหาการผิดชำระตั้งแต่ขั้นตอนแรกจึงทำให้ตลอด 3 ปีที่ผ่านมาไม่มีการผิดชำระและทัศนคติของกรรมการทุกคนมีความคิดเห็นไปในทางเดียวกันในเรื่องของชำระหนี้ตรงตามเวลา โดยไม่มีการขอเลื่อน (เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือแก่ตัวสมาชิกและสหกรณ์) สหกรณ์มีการวางแผนล่วงหน้าในการหารายได้ให้เพียงพอต่อการชำระหนี้ โดยจะคำนวณเวลาการขุนโคให้พอดีกับระยะเวลาที่ขายเพื่อนำรายได้ส่วนที่ขายได้ไปชำระหนี้ที่มีอยู่จึงทำให้สหกรณ์ผู้เลี้ยงโคเนื้อในเขตปฏิรูปที่ดินนาขุนไกร จำกัด จังหวัดสุโขทัยสามารถชำระหนี้ให้กองทุนได้ตรงเวลา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำไปใช้

2.1 ด้านการจัดการองค์กร ควรมีแผนปฏิบัติงานพร้อมทั้งกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2.2 ด้านการบริหารบุคลากร ควรมีการจัดอบรมความรู้ในหลายๆด้านให้แก่คณะกรรมการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาสหกรณ์ให้เกิดความมั่นคงในอนาคต

2.3 ด้านผลิตภัณฑ์ ควรมีเครื่องผสมอาหารชั้น,เครื่องผสมอาหาร TMR และเครื่องสับหญ้าที่จะได้นำมาเป็นเครื่องมือในการเพิ่มสายผลิตภัณฑ์อาหารสำหรับโคขุน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการทำแบบสอบถามปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกที่ส่งผลต่อการชำระหนี้ของสมาชิกให้สหกรณ์จึงทำให้สหกรณ์สามารถชำระหนี้ได้ตรงเวลา ของสหกรณ์ผู้เลี้ยงโคเนื้อในเขตปฏิรูปที่ดินนาขุนไกร จำกัด จังหวัดสุโขทัย
2. ควรมีศึกษาเชิงเปรียบเทียบเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ทางด้านสินเชื่อของธนาคาร หรือสินเชื่อประเภทไมโครไฟแนนซ์

เอกสารอ้างอิง

- (2546).หลักการสหกรณ์การส่งเสริมสหกรณ์แห่งประเทศไทย.กรุงเทพฯ:กรมฯกระทรวงการเกษตรและสหกรณ์
- ณรงค์ ธรรมรงค์.(2545). แนวคิดเกี่ยวกับหลักการสหกรณ์การเกษตรสหกรณ์ . (รายงานการวิจัย) สาขาวิชาบริหารธุรกิจ.พะเยา: สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก.
- (สุกฤตา,สัมภาษณ์เชิงลึก2563) . ผู้จัดการของสหกรณ์ผู้เลี้ยงโคเนื้อในเขตปฏิรูปที่ดินนาขุนไกร จำกัด จังหวัดสุโขทัย